

MAGYAR-HOLLAND SZEMLE

TÁRSADALMI ÉS KÖZGAZDASÁGI LAP

A „MAGYAR-HOLLAND TÁRSASÁG” HIVATALOS LAPJA.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
BUDAPEST, VIII., ÜLLŐI-UT 4 SZ.
TELEFONSZÁM: J. 461—97—98—99.

Vilma holland királynő ötvenéves.

Hollandia augusztus 31-én nemzeti ünnepet ült. A holland nép ünnepelt. *Vilma* királynő, az oránia-nassauai királyi család első asszonykirálya — ötven éves lett. Ötven év nagy idő egy asszonykirály életében, különösen ha tudjuk, hogy az ötven éves *Vilma* királynő már negyven év óta uralkodik. Tízéves volt, mikor meghalt édesapja, a „nagyszakállú” király. A szőke, maslishajú *Vilma* foglalta el a trónt, de nagykorúságáig édesanyja, *Emma* anyakirályné volt a régens. 1898-ban azután eldördülhettek az ágyúk, kigyúlhattak az örömtüzek: nagykorúvá lett a királyleány, megkoronázhatták *Vilma* királynőt. S azóta megszakítás nélkül *Vilma* királynő kormányozza Hollandiát. Munkában telik el minden napja. Mindenről nagyon tájékozott. Arcok, nevek és időpontok tekintetében különösen éles az emlékezőtehetsége. De minden szava csupa egyszerűség, csupa melegség és szeretet. A népszerűsége határtalan, úgyhogy most ötvenedik születésnapján a világ minden tájkáról köszöntik őt. Köszöntsük őt mi is, magyarok! Hisz *Vilma* királynő már többször mondotta s be sok tanujelét adta annak, hogy mennyire szimpatizál a magyar nemzettel! Hágai otthonában számtalan magyar ajándékra találni, ebédlőjét magyar motívumú ablakfestések díszítik, birtokán magyar fogatokat használ, mint ahogy ügyeink és bajaink után is mindig érdeklődik. Az Északi-tenger partján, hol a szegény magyar gyermekek második hazára leltek, alig van a magyarságnak jobb barátja *Vilma* királynőnél. Hollandia nagy ünnepéből tehát részt kér a magyar nemzet is, nemcsak az uralkodónőt, de *Vilma* királynő személyében a mai kor leg híresebb asszonyát — ötvenedik születésnapja alkalmából — mi magyarok is bensőséges szeretettel ünnepeljük.

A kormányzó Vilma hollandi királynő 50. születésnapja alkalmából üdvözlőtáviratot küldött, amelyre a következő válasz érkezett:

„Főméltóságod hozzám intézett szíves sürgönyétől mélyen meghatva az abban kifejezett üdvözleteiért és jókívánságaiért úgy Főméltóságodnak, mint a magyar nemzetnek őszinte köszönetet küldök. Vilma.”

*

Vilma hollandi királynő ötvenedik születésnapja alkalmából a németalföldi követség hálaadó ünnepet tartott. Ebből az alkalomból a székesfőváros közönsége nevében Berczel Jenő dr. h. polgármester augusztus 31-én, vasárnap délben felkereste Bentinck Károly gróf hollandi királyi követet a követség Munkácsi-utcai palotájában és megemlékezett azokról a páratlan jótéteményekről, amelyekkel a hollandi királynő és a nemeslelkű holland nép a világháború utáni nehezebb időkben a rászorult magyar, — különösen a budapesti — gyermekeket oly bőségesen elhalmozta. Berczel Jenő a székesfőváros közönsége nevében legmélyebb hódolatát és legbensőségesebb szerencsekívánatait tolmácsolta a követ útján Őfelségének. Bentinck gróf köszönettel fogadta a székesfőváros megemlékezését és kijelentette, hogy az üdvözlést kormánya útján a legnagyobb örömmel juttatja a királynő tudomására.

Holland nevelőszülők Magyarországon.

Egy hollandi vendégcsoport tartózkodott az elmúlt hónapban Budapesten és tett kirándulásokat az ország különböző vidékeire. A hollandus látogatókat Dekker William református lelkész vezette, aki régi, odaadó barátja a magyarságnak. A hollandi vendégek meglátogatták nevelt gyermekeiket, akikhez mindnyájukat a mély szeretet kötelékei fűzik. A társaság kirándult a Bakonyba is, hogy megtekintse az Országos Gyermekvédő Liga Vass József-üdülő telepét. Veszprémig vonaton, onnan autón mentek a Farkasgyepű község határában lévő gyönyörű telepre, ahol 500 leánygyermek nyert elhelyezést. Neugebauer Vilmos királyi tanácsos, igazgató fogadta és kalauzolta a holland nevelőszülőket. Megtekintették a zenéstornát, a világosszínű, tiszta, szép lakóházakat, majd a nagy erdei tisztáson épült fürdőmeden-

cét. A holland szülők egyrésze már harmadszor tett látogatást Magyarországon és mindig más-más vidéki helyekre rándult ki; de, mint vezetőjük beszédében kifejtette, soha ennél szebb helyet nem láttak! A vendégek azután Balatonfüredre utaztak, ahol megnézték a szénsavas gyógyforrásokat, az Erzsébet-szanatóriumot, majd áthajóztak Tihanyba és az élettani intézetben meghallgatták Entz Géza dr. egyetemi tanár hollandnyelvű ismertető előadását.

A hollandi vendégcsoport Szabó Aladár dr. józsefvárosi lelkész, kormányfőtanácsos kíséretében Gödöllőre is kirándult, ahol a református egyház vezetőségén kívül vitéz Endre László főszolgabíró fogadta őket, lelkes szavakkal üdvözölvén magyar és német nyelven a hollandusokat, kiemelve, hogy a dicső holland nemzet volt az, amely elsőnek nyújtotta segítő és gyámolító kezét a megcsönkített magyar hazaszenvedő polgárai és éhező gyermekei felkarolására. Az egész napot kitöltő változatos program keretében gondoskodtak a gödöllőiek, hogy a holland vendégek részeseivé váljanak a magyar vendéglátásnak és vendégszeretetnek. Magyar Kázmér gazdasági főtanácsos, székely kapus tőzsgyökeres magyar portáján eredeti magyar nemzeti népviseleteket és népszokásokat mutattak be. A vendéglátó házigazda által rendelkezésre bocsátott különböző népviseleti ruhákban harminc pár járta a hollandusok előtt a ropogós magyar csárdást. Bemutatták a lakodalmas menetet, a vőfély- és menyasszonytáncot, a magyar, székely és matyó menyecskeit, a magyar csikóst cifra szűrrel stb. Este a gödöllői cserkészcsapatok hatalmas tábortüze mellett vonultak ki a vendégek, ahol vidáman elszórakoztak. A műsor keretében Dekker William magyar nyelven beszélt a megjelentekhez.

Egy magyar író a hollandi sajtóban.

A hollandi közönségnek ismét alkalma nyílik arra, hogy egy kitűnő magyar íróat megismerjen. A „Nieuwe Rotterdamsche Courant”, Hollandia egyik legelőkelőbb lapja, mely a világsajtóban is vezetőszerepet játszik, H. A. C. Beets-Damsté fordításában közölte ifj. Hegedüs Sándornak *A vén betyár* c. hosszabb novelláját, amelyből *Bakony* c. drámáját írta. Beets-Damsté, az ismert kiváló hollandi íróként ifj. Hegedüs Sándornak *A réztornyú kastély* c. novella kötetét is lefordítja a hollandusok számára. Ennek az érdekes és a magyarságra nézve előnyös irodalmi eseménynek kezdeményezője Szalay Károly tanár és író volt, akinek hollandi irodalmi körökkel való kapcsolatai közismertek.

Hollandia és az Európai Egyesült Államok.

A Párizsban megjelenő *L'Europe Nouvelle*-ben Maurice Pernot, az ismert politikus, a *Revue des Deux Mondes* és a *Journal des Debats* munkatársa a különböző kormányoknak Briand memorandumára adott válaszáról ír és speciálisan a hollandi választ a következőképpen tárgyalja.

„Mindazon kormányok, amelyek Briand felhívására eddig választ adtak, elismerték démarsának alkalmasságát és törekvéseinek helyességét. Többen mégis bizonyos szirtekre hívták fel a figyelmet, melyekbe beleütközhetik s amiket a francia államférfiú kétségtelenül maga is észrevett. A Quai d'Orsayhoz érkezett válaszok legnagyobb részében megnyilvánul az a törekvés, hogy a tervbe vett organizáció és a Népszövetség között felmerülhető minden ellentét és összeütközés elkerülhető legyen. Nagyon jogosult aggodalom, mellyel M. Briandnak számolni kellett, még mielőtt nyilvánosságra hozta volna memorandumát. Ugyanezt lehetne mondani az összes kormányok által elismert arról a szükségességéről, hogy az európai federációban egyesítsenek annyi államot, amennyi csak lehetséges: minden részleges vagy nem teljes csoportosítás azon állam ellen irányulónak látszana, mely nem tagja a Szövetségnek és ez megghiúsítaná a célt, melyet Briand maga elé tűzött.

A hollandi kormány tovább ment; azt kívánja, hogy az új szervezetnek ne legyen kizárólagosan európai jellege. „A királyság — jegyzi meg válaszában — nemcsak az európai területekre értendő.” A kis 35.000 négyszögkilométer kiterjedésű állam egy Európán kívüli birodalom központja, mely több mint kétmillió négyszögkilométerre terjed.

Hollandia készségesen lépne be a Szövetségbe, melyet M. Briand hirdet, de azt kívánja, hogy ezáltal nagyjelentőségű gyarmati érdekei úgy politikai, mint gazdasági téren semmiképpen se szenvedjenek sérelmet. Valószínű, hogy Anglia és Belgium is ugyanilyen fenntartással fognak élni, sőt Franciaországnak is — saját érdekei szempontjából — számolnia kell ezzel. Más formában megtaláljuk ugyanezt a szempontot a német kormány válaszában, mely kéri, hogy a Szövetség programja eléggé elasztikus legyen, hogy alkalmazkodhassék azon érdekek összességéhez, melyek az európai keretet túlhaladják és főleg bármily olyan célt ne szolgáljanak, mely Európán kívüli államok vagy államcsoportok ellen látszanék irányulni. Egyesítsük Európát; de vigyázzunk jól, hogy el ne szigeteljük!

A látszat szerint nincsen eddig nehézség: mindenkinek egy a véleménye. Azonban komolyabb kifogásokat és mélyebb eltéréseket kell szemügyre venni. Legelsősorban a módszer kérdésében oszlanak meg a nézetek. Az európai államok között kétféle probléma tekintetében vannak eltérések: politikai és gazdasági problémák szerint oszlanak meg. Mi helyesebb? Előbb az egyikért vagy a másikért küzdeni? A francia memorandum az elsőséget a politikai problémáknak engedi át és az osztrák és a német kormány — látszat szerint — ehhez az irányhoz csatlakozik. Hága azonban oly érvekkel száll ezzel szembe, melyek figyelmet érdemelnek. Hollandiában úgy vélik, hogy egy nehezen nyélbe üthető politikai megegyezés megvalósítását veszedelmes volna bevárni; mert ez hátráltatná azon akció lebonyolítását, mely a vámtarifák általános mérséklésére vezetne. Hollandia — amint az közismert — a szabad kereskedelem híve és a protekcionizmus folytatólagos haladásában talán jogosan nemcsak saját nemzeti gazdaságát látja fenyegetve; de egyik legnagyobb akadályát látja egyúttal a Briand által megvalósítani óhajtott európai szövetség megalakulásának.

A hollandi kormány szerint egy a lehető legszélesebb alapra fektetett gazdasági és vámügyi megegyezésnek kellene a politikai megegyezést megelőznie; ez lehetőséget nyújtana a további türelmes várakozásra.”

Érdekes, hogy dr. I. A. *Nederbragt* holland külügyminisztériumi igazgató, a Magyar Külügyi Társaságban tartott nagyérdekű előadásában, melyet a *Magyar Holland Szemle* ez év június havi számában vázlatosan közölt, Hollandia szabadkereskedelmi törekvéseit és a vámok leépítését illetőleg, — amint az a Népszövetség ülésén is publikussá vált — ugyanilyen eszméknek ad kifejezést.

Itt kell megemlítenünk, hogy az interparlamentális kereskedelmi konferencia bizottsági tanácskozásán, ahol az európai gazdasági együttműködést vitatták meg, Pókapiány Béla javaslatot terjesztett elő az európai országok gazdasági szolidaritásának kielégítésére vonatkozólag, az agrárválság leküzdése céljából. E cél megvalósításának főeszközét a mezőgazdasági hitel nemzetközi megszervezésében jelölte meg. Általában olyan gyakorlati rendszabályok felé törekedett a konferencia, mely az összes országok gazdasági kooperációját a népszövetség égisze alatt lehetővé teszi.

Treub volt miniszter beszéde.

Szikratáviró a pártok szolgálatában.

Dr. G. Panstingl írja a *Pester Lloyd*-ban:

Mily pompásan illik Hollandiára a megjelölés: „A nagy ellentmondások kis országa!” Ez a nyugodt, konzervatív ország gyakran oly sajátságos eseményeket mutat fel, melyekből pozitív vagy negatív értelemben sokat lehet tanulni.

Nemrég egy kiváló hollandi közgazdász, egyike Hollandia legokosabb és legletterősebb embereinek, Treub volt miniszter és egyetemi tanár, az Egyesült-Államok gazdasági fejlődését és Európára való kihatását vette kritikai bonckés alá. Treub professzor, aki évek óta egy hatalmas holland-indiai vállalat vezetője, azon ritka emberek közé tartozik, aki nem tesz lakatot a szájára, amikor arról van szó, hogy saját jól megfontolt véleményét nyilvánítsa. A holland-indiai vállalat évi közgyűlése alkalmával tartott összefoglaló beszédében érintette a világhelyzetet is.

— Európa — mondta többek között — termelési erejének hatalmas pazarlásában merül ki. Kicsiny, gazdaságilag ellenségesen szembenálló területekre forgácsolódik szét és ezeken oly dolgokat állít elő, amiket sokkal olcsóbban importálhatna. Ennek eredménye az árak szükségtelen felfröfolása és az erősen meggyengült vásárlóerő újra való megerősödésének lehetetlensége. Amerika — ezzel szemben — meggazdagodása dacára is viszonyait meghaladó módon él. A részletfizetési vásárlás szokássá vált ott és a jómód látszatává válik, ami azonban csak addig tarthat, amíg az üzletmenet jó. Ha e téren valami kedvezőtlen változás áll be, e rendszernek meg kell boszulnia magát. A válság nem is maradt el. Ugy Európában, mint Amerikában még eddig soha nem tapasztalt munkanélküliség állott be. Bár a tény — amennyire lehetséges — igyekeznek rejtegetni, az Egyesült-Államok közgazdasági kártyavára összeomlóban van. Az anyagi viszonyokat meghaladó életmódnak kérlelhetetlenül csődhöz kell vezetnie. Amerika gazdasági politikája gazdasági lehetetlenségek szövédéke. Követeli Európa háborús adósságainak megfizetését, ugyanakkor azonban át nem engedi határain azokat a javakat, melyekkel ez adósságok kiegyenlíthetők. Meg akarja védeni munkásainak magas béreit, sőt kedvezőbb életviszonyokat igyekszik számukra teremteni és mert az e célra igénybevett mesterséges eszközök dacára a munkanélküliség fennáll, e baj forrását, a magas vámokat még emelni törekszik. És — csodálatosképpen — Európa az amerikai mintát éppen ott követi a legszívesebben, ahol az a legkevésbé utánzásraméltó. A vá-

mokat Európában is emelik és a romlást hozó részletfizetési rendszer is egyre erősebb polgárjogot nyer.

Hollandiát most a pártszétforgácsolódás foglalkoztatja, mely a parlament összetételében komoly zavarokat okoz. A kormány legújabb lépése a szikratávirót érintette, mely eddig, — ha nem is egészen — de túlnyomó részben egy semleges szikratáviró társaság kezében volt. A kormány e társaság küldőidejét párttáviratok javára erősen megrövidítette. A felháborodás vihara zúgott végig az országon. Nagy népgyűléseket tartottak éles határozatokkal. Mindez nem használt; annyi azonban kiderült, hogy Hollandia a belső szétforgácsolódást megelégette és a pártügyeknek véget kell érniök.

Még egy szikratáviró eset keltett izgalmat Hollandiában. Gazdag magánosok és vállalatok előzékenysége lehetővé tette egy hatalmas szikratáviró felállítását azzal a külön feladattal, hogy a gyarmatokat s mindenekelőtt Indiát az anyaországgal összekösse. Mikor felmerült az a szándék, hogy ezt a küldőt is a pártok érdekében használják fel, az alapítók összegyűltek és kijelentették, hogy sohasem gondoltak arra, hogy az anyaország pártszétforgácsolódásának szomorú képét szemléltessék és amennyiben a miniszter a küldőidőt pártok szerint felosztani akarná, azt egyszerűen megszüntetik. Eddig ez a küldő körülbelül egymillió forintba került.

Hollandiában a nagy és kis cselekedetek váltakoznak. Van Speyck mellett, aki egy hadihajó kapitány volt és aki az égő kanócot a löporkamarába hajította, hogy ne kerüljön az ellenség kezébe, vannak elégedetlenséget keltő curacaói kormányzói cselekedetek és a Zuiderzee kiszárításának nagy tette mellett szikratáviró a pártok szolgálatában és emberek, akik inkább egymillió forintot elveszítenek, semhogy a szikratávirót a pártok martalékául dobják. Nagy ellentmondások kicsiny országa . . .”

Egy holland bárónő halála.

Van Wijnbergen Mária bárónő hosszas szenvedés után Arnhemben elhunyt. Az elköltözött egyik legjobb és legmegértőbb barátja volt a magyarságnak. Mint a szegénysorsú katolikus egyetemi hallgatók holland mensa-bizottsági elnöknője, éveken át támogatta a Foad. Emericana „Adalbertinum” menzáit. Ez a nemes intézmény az ő segélyei révén indulhatott csak meg és nagy virágzását jórészt holland támogatásnak köszönheti. A bárónő megfordult Magyarországon is és szép emlékeket vitt magával. Méltó arra, hogy hálás kegyelettel őrizzük emlékét.

A hollandi margarin.

Az „Amsterdamsche Bank“ egyik gazdaság-pénzügyi kiadványában jelent meg A. Jurgens alábbi közleménye.

A nyersanyag, mely egy 25—30 centes csomagba pakkolt margarin előállításához szükséges, különböző országokból jön Hollandiába. Mandsuria szállítja a szójababolajat, India a kókuszolajat, amit a kókuszpálma koprájából nyernek, földi mogyorót Brit-India és Afrika, „premier just“ Amerika és trant, amit különös technikai eljárás segítségével változtatnak át teljesen szagtalan és íztelen, rendkívül tápértékkel rendelkező zsiradékká, a sarki tenger tájéka. Mind e produktumokat hollandi tehének tejéből készült vajjal vegyítik.

Bár Franciaország a margarin őshazája, Hollandia tekinthető a margarin-ipar támaszának. Amikor Hollandia értesült a természetes vajat pótló e találmányról, az 1867-ben alapított ossi Jurgens-cég egyik beltagja Párisba utazott. A Jurgens-család egyébként már 1801 óta foglalkozik vajkereskedelemmel. Az ossi Jurgens-cég tagjának sikerült 1871-ben Mége Mouriéstől a margarin szabadalmát megszereznie. A Jurgens-család ezután főleg margarin előállításával foglalkozott és ezt a példát követte az ossi van den Bergh-cég is. A margarin jellegzetes hollandi készítménnyé vált. Utját is Hollandiából vette Európa felé. Minden más ország-nál több margarint exportál Hollandia a világ minden része felé. Nemcsak Holland-Indiában, hanem Chinában és Japánban, Haiti szigetén vagy Curaçaoban, Délafrikában és a Philippini-szigeteken lehet kis dobozokban Blue Bandot vagy más minőségű hollandi margarint vásárolni.

A margarin-ipar erős tájékozódásra szorul az olaj beszerzését, de mindenekelőtt a tejszükségletnek kielégítését illetőleg. Ezért tette az ossi van den Bergh-cég már 1890-ben székhelyét Rotterdamba, ahol a Maas átellenes partján a jó víziútak, közvetlen vasúti összeköttetések közelében állította fel üzemét.

Angliában a Themse partja mentén gyárok keletkeztek; a legnagyobb közülük Purfleetben és Fulhamban van; Németországban az Alsó-Rajna mentén, Cleveben és Gochban épültek margaringyárok. A margarinipar jelentékeny centrumai még Hamburg és Westphalia.

Már néhány évvel ezelőtt a Jurgens- és van den Bergh-konzern volt a margarin-ipar legjelentősebb csoportja.

Az utóbbi években a margarin-piacot a Jurgens és van Bergh-cégek összefogása uralta. A két cég közös új céget alapított: „N. V. Margarine Unie“ néven, mely kapcsolatot tartott fenn az Angliában létesített „Margarine Union Limited“ céggel. Intenzív racionalizálási folyamat indult meg a gazdasági, pénzügyi és kereskelemtechnikai kérdések megoldása érdekében. Azután megindult a koncentrációs folyamat, melynek következményeként a „Margarine Unie“ és az „Union“ a margarin-ipar leghatalmasabb vállalataivá fejlődtek.